

L-Istudji Soċjali għall-Primarja-It-Tieni Sena

(Settembru 2022)

Pjan ta' ħidma:

ċivika (C), ġeografija (G) u storja (S)	
Aħdem il-blokki kollha	<ul style="list-style-type: none">• C2.1 (<i>Madwarna</i>) li tinkludi C2.1.1, C2.1.2, C2.1.3, C2.1.4, C2.1.5• G2.1 (<i>Nesploraw il-Lokalità Fejn Ngħixu</i>) li tinkludi: G2.1.1, G2.1.2, G2.1.3, G2.1.4, G2.1.5• S2.1 (<i>Ejja Nilagħbu</i>) li tinkludi S2.1.1, S2.1.2, S2.1.3, S2.1.4, S2.1.5

It-Tieni Sena Primarja		ċIVIKA
Blokk C2.1 Madwarna		
<p>Mira Ta' Tagħlim: Nesploraw l-ambjent ta' madwarna, l-iktar l-iscola u l-postijiet pubblici tal-inħawi fejn noqogħdu. Il-karatteristici li jagħim lu l-ambjent ta' madwarna wieħed uniku. Niskopru liema oġġetti (prodotti) nistgħu nakkwistaw mill-inħawi tal-post fejn noqogħdu u liema ma nistgħux.</p>		
kodiċi	Kisbiet mit-Tagħlim tas-Suġġett / Learning Outcomes:	Suġġerimenti għal opportunitajiet ta' tagħlim u rizorsi. It-tfal jistgħu jingħataw dawn l-opportunitajiet ta' tagħlim fost oħrajn...
C2.1.1	Kapaċi nikklassifika l-postijiet li nara madwari bħala PUBBLIċI jew PRIVATI.	Insemmu postijiet fejn nistgħu naqbdu u nidħlu mingħajr ma noqgħodu nitolbu permess lil ħadd. Xi ideat: <ul style="list-style-type: none">• l-uffiċċju tal-Kunsill Lokali • hanut jew supermarket• il-knisja • it-triq u speċjalment il-bankini• l-iscola (basta tkun fetħet u jkunu ħinnejiet tal-iscola) • ġnien pubbliku u/jew bandli• fil-kampanja • fuq tal-linja, u postijiet oħra... Insemmu postijiet fejn ma nistgħux nidħlu mingħajr permess. Xi ideat: <ul style="list-style-type: none">• dar privata • għalqa ta' bidwi fil-kampanja

	<ul style="list-style-type: none"> • ġnien privat • garaxx privat • I-uffiċċju tal-kap tal-iskola, • karozza privata, u postijiet oħra... <p>Naraw kif fl-ambjent ta' madwarna nsibu:</p> <p>(a) POSTIJIET PUBBLICI – hawn nistgħu naqbd u nidħlu.</p> <p>(b) POSTIJIET PRIVATI – biex nidħlu hawn irridu l-permess.</p> <p>Niddiskutu: Għaliex mhux sewwa li naqbd u nidħlu f'postijiet privati bla permess? X'jista' jiġri?</p> <p>Nitkellmu dwar id-dar tagħna, li hija dar privata. Min għandu permess jaqbad u jidħol? Ommi, missieri, jien u ħuti.</p> <p>Min ġie li jidħol imma l-ewwel iċempel jew jieħu permess? In-nanniet, iz-zijiet, kuġini, ībieb tal-Mamà u tal-Papà, it-tabib meta nkunu morda, il-kappillan meta jiġi jbierek, eċċ...</p> <p>Anke fid-dar, m'għandniex naqbd u nidħlu kullimkien mingħajr pereżempju ma nħabbtu l-bieb.</p>
Ċ2.1.2	<p>Kapaċi nħares lejn l-iskola bħala eżempju /minjatura ta' dak li huwa pubbliku u dak li hu privat.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Introduzzjoni: Aħna għalfejn immorru l-iskola? BIEX NITGHALLMU. X'jiġri jekk immorru l-iskola u ma nitgħallimux? Niddejqu, naħlu l-flus, nagħmlu ħażin, inbatu fil-futur. Anke fl-iskola allura, importanti l-ordni u d-dixxiplina. 2. Każ: Marija kienet sejra t-toilet bil-permess tal-għalliema. Għaddiet minn quddiem l-uffiċċju tal-Kap tal-Iskola. Rat ktieb fuq l-iskrivanja tal-Kap, daħlet u qagħdet tarah. Il-Kap tal-Iskola čanfritha u qaltilha biex fl-uffiċċju tagħha ma taqbadx u tidħol mingħajr l-ewwel ma thabbat. Marija skużat ruħha u ma reggħet qatt għamlet l-istess. 3. Nesploraw: nesploraw l-iskola biex naraw dak li hu pubbliku u dak li hu privat. Inħallu lill-istudenti jibnu l-listi ta' dak li hu privat, allura rridu dejjem il-permess, u dak li hu pubbliku, allura nistgħu naqbd u nidħlu. <ul style="list-style-type: none"> • il-klassi tagħna: min jista' jidħol? It-tfal tal-klassi, il-kap tal-iskola u l-assistenti kapijiet, I-LSE. Tfal

		<p>ta' klassi oħra jiġu biss għall-bżonn u l-ewwel jitolbu permess, imbagħad jidħlu. Il-ġenituri m'għandhomx jiġu fil-klassi mingħajr permess. Anke fil-klassi hemm affarijet privati. Pereżempju m'għandna qatt nieħdu affarijet mill-basket tat-tfal l-oħra. Insemmu affarijet li huma privati: il-basket, il-lapes, riga, gomom, kotba, pitazzi, ecc. Fil-fatt fuq il-pitazzi u l-kotba tagħna niktbu isimna. Għalfejn? Għax dawk huma tagħna biss.</p> <ul style="list-style-type: none"> • il-kurituri: il-kuritur huwa post PUBBLIKU u minnu jista' jgħaddi kulħadd, eż. tfal mill-klassijiet kollha, għalliema, purnara, <i>cleaners</i>, il-kap u l-assistenti kapijiet. Insemmu xi ħaġa li m'għandniex nagħmlu fil-kuritur, eż. nitkellmu ngħajtu, nittantaw tfal ġo klassijiet waqt il-lezzjoni, niġru. Dak kollu li jtellef it-tagħlim fl-iskola, m'għandna qatt nagħmluh. • I-uffiċċju tal-Kap tal-Iskola: diġà rajna li dan huwa post PRIVAT; nidħlu biss bil-permess tal-Kap tal-Iskola • il-bitħa: dan huwa post pubbliku. Fil-bitħa jistgħu jinżlu t-tfal kollha, l-għalliema, kulħadd. Imma ma nistgħux naqbdu u mmorru fil-bitħa x'ħin irridu. Għaliex? (Inħalluhom jiddiskutu). Ma nistgħux nilagħbu logħob goff. Għaliex? (Inħalluhom jiddiskutu). <p>4. Konklużjoni: naraw kif l-iskola, biex timxi sew, u tkun post fejn nistgħu nitgħallmu, huwa importanti li kulħadd ikun jaf x'īnu PRIVAT u x'īnu PUBBLIKU. Inpingu xena fl-iskola, eż. basket tal-iskola u niktbu PRIVAT, bitħa u niktbu PUBBLIKU.</p>
Č2.1.3	Kapaċi nagħraf kif postijiet pubblici u postijiet privati, kollha għandhom ir-regoli ta' tmexxija tagħhom.	<ol style="list-style-type: none"> Nisimgħu u nitgħallmu l-għanja L-ISTRIXXI: http://youtu.be/28Xc0iCJWP4. Meta t-tfal isiru familjari mal-ġhanja, niddiskutu magħħom fuq dawn il-linji li ġejjin: <ul style="list-style-type: none"> • I-istrixxi – x'ikunu dawn? Gie li rajtu bħalhom? X'ifissru l-istrixxi bojod fit-triq? • kuluri – x'ifissru l-kuluri ħodor u ħomor għat-traffiku u għal min ikun irid jaqsam it-triq? It-triq hija post pubbliku, imma xorta għandha r-regoli tagħha. Inħallu lit-tfal isemmu xi regoli li huma bżonnjuži fit-toroq tagħha. M'hemmx għalfejn dettalji, l-importanti huwa li nifħmu kif mingħajr regoli, it-triq, li hija post pubbliku, issir l-iktar post perikoluz fejn nistgħu nweġġgħu. Xi ideat li għandna nippruvaw nisiltu

	<p>mingħand it-tfal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • naqsmu minn fuq l-istrixxi bojod biss • il-karozzi jsuqu fuq ix-xellug • ma nilagħbux fit-triq • nimxu fuq il-bankina, eċċ- <p>3. Id-dar hija post privat – imma anke hawn insibu r-regoli inkella d-dar ma tibqax post fejn wieħed isib il-mistrieh, imma jsir post ta' dwejjaq. Nisiltu ideat mingħand it-tfal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • x'jiġri jekk it-tfal jiddeċiedu li ma jridux jagħmlu l-homework imma jridu biss jilagħbu bil-komputer jew jaraw it-televiżjoni. • jekk ħadd ma jnaddaf jew jaħsel il-platti • jekk immorru norqdu tard ħafna u filgħodu ndumu reqdin • jekk ħuti jkunu jixtiequ jistudjaw għax għandhom eżami u jien inkun irrid nagħmel l-istorbju • jekk kulħadd ikun irid jiekol f'ħinijiet differenti, eċċ. (N.B. <i>Niddiskutu mat-tfal l-importanza li aħna nuru x-xewqat tagħha imma mbagħad il-ġenituri ma jistgħux jagħtuna dak kollu li nixtiequ għax ma jkunx ta' ġid għalina)</i> <p>4. Is-supermarket u l-ħwienet huma postijiet pubbliċi – veru nistgħu naqbdu u mmorru meta rridu imma anke hawn hemm xi regoli li rridu nimxu fuqhom.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nista' mmur nixtri f'ħinijiet meta l-ħanut ikun magħluq? • Nista' ma nhallasx ta' dak li nixtri? • Għaliex inżommu l-kju meta niġu biex inħallsu? • Insemmu regoli oħra ... <p>5. Il-ġnien pubbliku / il-bandli: post pubbliku, nistgħu mmorru meta nixtiequ. Imma, nistgħu nkissru bandli? Bank nistgħu nitilgħu bil-wieqfa fuqu minflok noqgħodu bil-qiegħda? Nistgħu nħammgħu u narmu żibet fl-art? Nistgħu nweġġgħu tfal żgħar? Ĝuvni ta' 14-il sena għandu jilgħab fuq bandla li qiegħda hemm għat-tfal żgħar?</p>
--	---

		<p>Jekk naraw il-fjuri, nistgħu naqtgħuhom biex neħduhom id-dar? Insemmu xi regoli oħra li għandna nobdu fi ġnien pubbliku.</p> <p>6. Attività: Inpingu stampa li rridu u niktbu kapxin: IR-REGOLI GħANDNA BŻONNHOM</p>
Č2.1.4	Kapaċi nagħraf x'inhi imġiba tajba fil-postijiet pubblici.	<ol style="list-style-type: none"> Nerġgħu nsemmu postijiet pubblici u niktbu l-lista fuq il-board. Ara Ċ.1.1 hawn fuq. Każ: Michael mar fil-ġnien pubbliku ta' ħdejn il-knisja u beda jitla' fuq il-bankijiet bil-wieqfa, jitbandal fuq il-bandli taż-żgħar, jitkellem pastaż u jgħajjat u jwerċa qgħalxejn. Żewġ ommijiet li kienu hemm bit-tfal żgħar tagħhom qalulu biex jiskot. Michael qalilhom: "Hawnhekk post pubbliku, post ta' kulħadd, allura nista' nagħmel li rrid!" Niddiskutu: għaliex Michael ma kellux raġun? Għaliex għamel ħažin? Kif għandha tkun l-imġiba tagħna fi ġnien pubbliku? Inħallu lit-tfal isemmu kaži ta' mgieba tajba fi ġnien pubbliku, eż. ma nħammgux, ma nilagħbux goff, ma ndejqux lill-oħrajn, ma nitkellmux pastaż, eċċ.. Imġiba tajba fil-knisja: nuruhom żewġ stampi, tifel bi flokk taċ-ċingi u tifel liebes pulit. Liema Ibies jixraq għall-knisja? Nisiltu mingħand it-tfal iktar eżempji ta' mgieba tajba fil-knisja – naslu għall-quddies fil-ħin, ma nitkellmux jew infixku xi servizz, eċċ.. Fuq il-karozza tal-linja: nisiltu mingħand it-tfal eżempji ta' mgieba tajba fuq tal-linja – eż. meta jitla' anzjan, inċedulu postna, ma ngħajtux, ma ntellgħux saqajna fuq is-sit, inlestu l-card jew il-flus bl-eżatt għall-biljett, ma noqgħodux bil-wieqfa jekk ikun hemm post bil-qiegħda, ma nkellmux lix-xufier waqt li jkun qiegħed isuq, ma nippuvawx ninżlu waqt li l-karozza tkun għadha miexja. Fil-kampanja: (nisiltu mingħand it-tfal) ma nqallbx ħitan tas-sejjieħ, ma nidħlu f'għelieqi privati, ma ngħaffgħu ħamrija, ma naqtgħux fjuri u pjanti, ma nkissrux siġar, ma nqabbdux nar għall-barbecues, eċċ...

		<p>7. Konklużjoni: ngħidu għaliex l-imġiba tajba hija xi ħaġa li għandha tkun dejjem u kullimkien.</p>
Č2.1.5	Kapaċi nidentifika l-oġġetti li nsibu nixtru mill-inħawi qrib l-iskola, u oġġetti oħra li ma nsibux nixtru mill-inħawi ta' madwarna.	<ol style="list-style-type: none"> Nisimgħu u nitgħallmu l-għanja: IX-XIRJA – http://youtu.be/RIS3ljAsuY. Insemmu żewġ frottet li jissemmew: lumi u tuffieħ. Naraw kif bosta oġġetti tal-ikel nistgħu nixtruhom minn madwarna mingħajr ma noqgħodu mmorru 'l bogħod. Nitgħallmu minn dawn iż-żewġ kaži: <ul style="list-style-type: none"> Kaž A: Salvinu jsib jixtri dak kollu li jkollu bżonn għall-iskola mingħand l-<i>stationer</i> ta' quddiem il-knisja: pitazzi, lapsijiet, gomom, kotba, kollox. Kaž B: Missier Salvinu s-sena l-oħra bidel il-karozza qadima li kellu ma' waħda ġdida. Wara li dar ġafna <i>Showrooms</i> xtara karozza minn raħal kbir lejn iċ-ċentru ta' Malta. Il-ħwienet li l-iktar niġu bżonn: Nagħmlu lista tal-oġġetti li xtrajna dan l-aħħar. Inħallu lit-tfal isemmu huma. Xi eżempji: żarbun, <i>T-Shirt</i>, tliet pitazzi, biro, riga, qmis, laring, ħaxix, ħalib, ħobż, cereali, eċċ.. Niktbu l-listi fuq <i>il-board</i>. Nikklassifikaw: noħolqu kuluri differenti u nagħmlu ċirku madwar l-oġġetti li jkollna fuq <i>il-board</i>, skont il-kuluri li ġejjin: <ul style="list-style-type: none"> aħdar – affarijiet tal-ikel: eż. laring, ħaxix, ħalib, ħobż, cereali, aħmar – ibies u ħwejjeg: eż. żarbun, <i>T-Shirt</i>, qmis blu – affarijiet oħra, eż. tliet pitazzi, biro u riga Nidentifikaw il-ħwienet minn fejn xtrajna dawn l-affarijiet kollha. Inħallu lit-tfal jindikaw kemm huma 'l bogħod il-ħwienet imsemmija mid-dar tagħhom. Jistgħu jindikaw dan b'diversi modi; xi eżempji: <ul style="list-style-type: none"> Bil-mixi (domna nimxu jew imxejna biċċa żgħira biss? Għaddejna minn ġafna toroq differenti?) Bil-karozza (domna nsuqu jew soqna għal ftit ħin biss? Bqajna fir-raħal tagħna jew morna ġo raħal ieħor?)

	<ul style="list-style-type: none"> • Bil-karozza tal-linja (irkibna karozza waħda jew kellna nibdlu l-karozza?) <p>6. Naraw kemm huma importanti l-ħwienet f'ħajxitna. Bil-ħwienet ħajxitna hija iktar komda u sabiħa.</p> <p>7. Fin-numru 2 hawn fuq, f'każ B, semmejna kif missier Salvinu, biex xtara karozza, kellu jmur f'raħal 'il bogħod minn fejn joqogħdu huma. Insemmu xi oġġetti oħra li ma nsibux nixtru mill-vičin tagħna. Dejjem nagħmlu l-punt li skont fejn inkunu noqgħodu. Normalment f'raħal żgħir ma nsibux kumditajiet ta' ħwienet daqs xi belt jew raħal kbir. It-tfal jibdew jirrealizzaw jekk raħal twelidhom huwiex belt kummerċjali jew raħal kwiet.</p> <p>8. Nixtru bil-għaqal: hawnhekk, bil-prudenza kollha, inħajru lit-tfal jaħsbu kemm ikun għaqqli li:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma nixtrux affarijiet li m'għandniex bżonn • naraw prodott meta jiskadi • naraw li ma nixtrux wisq prodotti li mhux tajbin għal saħħitna(eż. ħelu, boroż, snacks meliħin eċċ) • naraw li jagħtuna bqija tajba • naraw x'għandna bżonn qabel immorru nixtru mhux fil-ħanut • ma nidrawx nixtru bid-dejn; l-aħjar l-ewwel infaddlu għal xi ħaġa, imbagħad nixtruha • kodici tax-xiri – naraw li jkun prodott tajjeb, nagħtu kas l-iskadenza, flus tajbin <p>9. Attività: Nagħmlu tpingħiġa bit-titlu: 'IL-FLUS IMPORTANTI – NUŻAWHOM SEW!'</p>
--	---

It-Tieni Sena Primarja	ĠEOGRAFIJA
Blokk ġġid - ġid-żon	<u>Nesploraw il-lokalità fejn ngħixu</u>
Mira ta' Tagħlim: Nesploraw il-postijiet pubblici u nidentifikaw il-fatturi fiziċċi tal-ambjent fejn noqogħdu. Nidentifikaw l-aħjar mezz kif nistgħu mmorru minn post għal ieħor. Nidentifikaw l-element uman fil-lokalità tagħna u nesploraw modi kif il-bniedem jikkontrolla l-ambjent kif ukoll jadatta ruħu għalih. Kif il-bniedem juža l-art biex ikollu x'jiekol.	

kodiċi	Kisbiet mit-Tagħlim tas-Suġġett / Learning Outcomes:	<p style="text-align: center;">Suġġerimenti għal opportunitajiet ta' tagħlim u riżorsi. It-tfal jistgħu jingħataw dawn l-opportunitajiet ta' tagħlim fost oħra jin...</p>
G2.1.1	Kapaċi nagħmel stħarrig sempliċi tal-post (<i>neighbourhood</i>) fejn noqgħod.	<p>Inħarsu mit-tieqa tal-klassi u nosservaw l-ambjent li bih hija mdawwra l-iskola. Fejn il-klassi ma tippermettix nistgħu anke noħorgu ftit barra fl-inħawi fil-qrib u nniżżlu fuq biċċa karta dak li nosservaw biex imbagħad naħdmu fuqu fil-klassi. Huwa importanti li kull ħaġa li nniżżlu, nitkellmu dwarha u ngħidu x'użu għandha għalina. Dawn huma biss xi eżempji; dak li ma nistgħux naraw, inħalluh barra u minflok ninkludu dak li nkunu qed naraw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • il-bini: fil-bini jgħixu n-nies; il-bini jiaproteġġina mix-xemx, mill-irrjeħ u mix-xita; fil-bini nsibu d-djar tal-bnedmin • il-knisja: bil-koppla u l-kampnari; hawnhekk l-Insara jmorru jitkol; il-bini tal-knisja sewa ħafna flus u sagrifikk biex inbena; Malta għandna ħafna knejjes sbieħ u t-turisti tgħidix kemm iħobbu jżuruhom meta jkunu Malta • it-toroq: dari kienu kollha ħofor; illum lixxi mhux ħaġin. Minnhom jgħaddu l-karozzi u bihom nistgħu mmorru minn dar għal oħra u minn post għal ieħor • is-sigar: dawn isebbhu l-ambjent li ngħixu fih; jagħtuna l-arja tajba li nieħdu fil-pulmun • il-ġnien pubbliku: dan huwa spazju tassew bżonnjuż, speċjalment għal dawk il-ħafna nies li illum jgħixu f'xi flat u għalhekk id-dar m'għandhomx spazju fejn jilagħbu; hawnhekk nistgħu mmorru u nilagħbu mingħajr periklu • u eżempji oħra <p>Dawn l-affarijiet kollha li semmejna fil-lista, għalina jfissru L-AMBJENT TA' MADWARNA. Inħallu lit-tfal jgħidu xi sentenza qasira sabiħa fuq l-ambjent, niktbuha u npinġu xi ħaġa li tmur magħha. Nagħtuhom il-kulur.</p>
G2.1.2	Kapaċi nesplora modi sempliċi u prattiċi kif nistgħha mmur minn post għal ieħor.	<p>Mill-esperjenzi tat-tfal, inħalluhom jgħidulna meta jkollhom bżonn jivvjaġġaw, x'mezz ta' trasport jużaw.</p> <ul style="list-style-type: none"> • bil-mixi: insemmu postijiet fejn normalment immorru bil-mixi; insemmu xi ħaġa importanti meta nkunu bil-mixi, eż. kif naqsmu triq. Bil-mixi m'hemm x għalfejn nagħtu kas il-one-ways, u s-sinjalji tan-no-entry; allura ġie li naslu iktar malajr u mmorru f'ċerti postijiet b'iktar kumdità. • bir-rota: min jaf isuq ir-rota? Fejn immorru biha? Meta nużawha? Insemmu xi ħaġa importanti meta nsuqu r-rota, eż. għaliex għandna nilbsu <i>crash-helmet</i>. Meta nsuqu r-rota għandna nobdu r-regolamenti tat-traffiku.

		<ul style="list-style-type: none"> bil-karozza tagħna: inħalluhom isemmu matul din l-aħħar ġimgħa ta' sebat ijiem fejn marru bil-karozza privata, eż. wassluna l-iskola, il-quddies, nixtru, ħaduna l-Mużew, eċċ.. Bil-karozza jkollna l-ispejjeż tal-petrol. Il-karozzi jħammgħu l-arja li nieħdu n-nifs minnha. it-trasport pubbliku: meta jkollna bżonn immorru lejn il-Belt, billi ma nsibux nipparkjaw, l-aħjar huwa li nużaw tal-linja. Min juža tal-linja? Il-Papà u l-Mamà ġie li južawha? X'numru għandha l-karozza tal-linja tiegħek? Fejn twasslek? X'tagħmel eż-żott kif tirkeb? Kemm inħallsu? Fejn tistenna? Kif tagħmel biex tinzel?
G2.1.3	Kapaċi niddeskrivi l-ambjenti tipiči Maltin, u ngħid jien f'liema wieħed ngħix.	<p>Il-Maltin u l-Għawdexin, normalment issibhom jgħixu f'xi wieħed minn dawn it-tliet kwalitajiet ta' ambjent:</p> <ol style="list-style-type: none"> ambjent fil-kampanja – insibu bosta rħula Maltin imdawrin bis-sbuhija u l-ħdura tal-kampanja ambjent ta' belt – hawnhekk insibu iktar kumditajiet mill-kampanja imma ma nsibux l-arja friska tal-kampanja ambjent maġenb il-baħar – għandna bosta bliet u rħula qrib il-baħar. <p>Permezz ta' stampi u ritratti, nuru lit-tfal il-karatteristiċi ewlenin tat-tliet ambjenti. Minn dak li osservajna f'G2.1.1, meta ħarisna 'l barra mit-tieqa tal-iskola, kif tiddiskrivi l-ambjent ta' madwar l-iskola tagħna, ambjent ta' kampanja (1), ambjent ta' belt (2) jew ta' maġenb il-baħar (3)? Nistaqsu lit-tfal għaliex għażlu 1, 2 jew 3. A, B jew Ċ.</p> <p>Dawn huma xi ideat kif nistgħu noħolqu diskussjoni dwar l-ambjent li ngħixu fih. Filwaqt li ta' min isemmi t-tliet ambjenti, imma kull għalliem għandu jidħol naqra iktar fid-dettal fl-ambjent li fil-fatt huwa l-iktar relevanti għat-tfal tal-klassi tiegħu.</p> <ol style="list-style-type: none"> fil-kampanja: min joqgħod fil-kampanja, filgħodu faċċi jisma' xi serduk jidden. Nisimgħu u nitgħallmu l-ghanja IS-SERDUK: http://youtu.be/OukFyyVpKV8. Fil-kampanja b'mod ġenerali napprezzaw il-ħdura tas-siġar u l-pjanti fil-post fejn noqogħdu u l-madwar. Nenfasizzaw it-tibdil naturali li jseħħi fil-kampanja minħabba l-istaġuni, minħabba fenomeni naturali mhux previsti (nixfa, għargħar u oħrajn) u l-id tal-bniedem. fil-belt: hawnhekk il-karatteristiċi huma l-kumditajiet bħall-ħwienet, il-postijiet ta' divertiment, iktar traffiku; ninnutaw imma li xi bliet vera jkollhom spazji fejn nistgħu nilagħbu, eż. ġonna pubbliċi. maġenb il-baħar: nisimgħu u nitgħallmu l-ghanja: IL-MEWGA – http://youtu.be/HIKCsdg3qgw; maġenb il-baħar, f'postijiet bħal Birżebbuġa, Marsaxlokk, Tas-Sliema, San Giljan, Buġibba, San Pawl il-Baħar, il-Mellieħha

		u Marsalforn, il-karatteristici huma l-blat jew ramel, il-lukandi għat-turisti u, xi drabi, is-sajjieda.
G2.1.4	Kapaċi nidentifika dak li għamlet in-natura u nqabblu ma' dak li jagħmel il-bniedem.	<p>Nosservaw u nqabblu żewġ ritratti, wieħed ta' rdum nieżel dritt għall-baħar u l-ieħor ta' <i>'promenade</i> maġenb il-baħar. Nistaqsu lit-tfal liema wieħed sar bix-xogħol tal-bniedem u liema hu naturali. Nenfasizzaw iż-żewġ kelmiet importanti:</p> <p>(A) NATURALI – għadu kif kien, m'hemm l-ebda sinjal ta' xogħol il-bniedem fih. (B) MAĦDUM – jidher ix-xogħol li għamlu l-bniedmin fih.</p> <p>Nieħdu eżempju mill-kampanja: ritratt ta' xagħri bi pjanti slavaġ, u nqabbluh ma' ritratt ta' dwejra (kamra żgħira qalb l-għelieqi). Liema hu 'naturali' u liema 'maħdum'?</p> <p>Fl-aħħarnett nieħdu eżempju mill-ambjent ta' belt. Ninnutaw kemm hu diffiċli biex hawn insibu xi ħaġa naturali. Kollex hawnhekk huwa 'maħdum' mill-bniedem.</p> <p>Nikkonċentraw fl-aħħarnett fuq it-tip ta' ambjent li aħna mdawwrin bih, kulħadd skont fejn joqgħod. Niseparaw dak li hu 'naturali' minn dak li huwa frott ix-xogħol tal-bniedem, jiġifieri 'maħdum'.</p>
G2.1.5	Kapaċi nosserva kif il-bniedem juža l-art li għandu madwaru.	<p>Insibu stampi ta' xtieli li jagħtuna l-iktar frott komuni hawn Malta: ħass, tadam, bettieħ, dulliegħ, għeneb, tin, ecc.. Għandna grupp ta' nies illi jaħdmu l-għelieqi. X'jisseqjh dawn?</p> <p>Għandna grupp ta' nies oħra li jrabbu l-baqar, il-fniek, il-mogħoż u n-nagħha. Dawn ukoll ġie li ngħidulhom bdiewa, imma l-aħjar ngħidulhom raħħala. Dawn jagħtuna l-iktar ħalib. Jagħmlu wkoll prodotti bħall-ġobon.</p> <p>Il-bniedem juža l-art biex jiekol minnha. Hekk il-bidwi jiżra', tagħmel ix-xita jew isaqqi u jkollna frott. Dan il-frott jista' jew:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jiġi tal-ħaxix ibiegħ b'xi vann jew trakk u nixtru mingħandu (jew) • joħdu il-fabbriki u jippreservawh gol-bottijiet. <p>Liema l-aħjar nixtru? U għaliex?</p> <p>Nisimgħu d-diska: TAL-ĦAXIX JGħAJJAT U JQAJJEM LIN-NIES: http://youtu.be/cXMeUyyCj9k</p> <p>M'hemmx dubju li l-aħjar nixtru ikel frisk mhux ikel priservat fil-landi. Għal saħħitna dan ferm aħjar.</p> <p>Biex dan il-ħaxix nibqgħu nixtruh frisk u biex dawn l-annuali jibqgħu jagħtuna l-ħalib frisk, importanti li nibżgħu għall-kampanja. Jekk nibnu kullimkien ma jibqax għelieqi u dan ma jagħmilx tajjeb għal saħħitna.</p>

--

It-Tieni Sena Primarja		L-ISTORJA
Blokk S 2.1 Ejja Nilagħbu		
Mira Ta' Tagħlim: Nagħrfu aspetti ħfief ta' bidla u kontinwità fl-istorja billi nesploraw u nqabblu l-ġugarelli tal-lum mal-ġugarelli ta' dari. Referenza għal xi logħob tradizzjonali.		
kodiċi	Kisbiet mit-Tagħlim tas-Suġġett / Learning Outcomes:	Suġġerimenti għal opportunitajiet ta' tagħlim u rizorsi. It-tfal jistgħu jingħataw dawn l-opportunitajiet ta' tagħlim fost oħrajn...
S2.1.1	Kapaċi nagħmel lista/i tal-ġugarelli li għandi llum u nitkellem dwarhom.	<p>Nisimgħu u nitgħallmu l-għanja: GħANDI KAXXA ġUGARELLI - http://youtu.be/otYCQkLNAsQ</p> <ol style="list-style-type: none"> Nistiednu t-tfal jgħidulna b'liema ġugarelli (<i>toys</i>) iħobbu jilagħbu. Nagħmlu lista tal-ġugarelli fuq il-board. Nistednuhom ukoll jgħidulna l-ġugarelli kif ġew għandhom, jekk xtrawhomx, jekk ġewx għandhom bħala rigal, kemm ilhom għandhom, ecc.. Ninvestigaw jekk hemmx ġugarelli li huma iktar favoriti mas-subien milli mal-bniet, u vice-versa. Naraw kemm ngħaddu ħin nilagħbu bil-ġugarelli: inqas minn siegħha kuljum? Iktar? Fil-vaganzi, jew fi tmiem il-ġimgħa, iktar jew inqas minn meta jkollna l-iskola? Għaliex? Nistaqsu wkoll dwar il-materjal li minnu huma magħmulin il-ġugarelli li għandna. Plastik, injam, karti, ċraret? Għandna ġugarelli jaħdmu bil-batteriji? Nafu x'inhuma batteriji <i>re-chargeable</i>? Għaliex dawn aħjar mill-batteriji normali? X'nagħmlu bihom il-batteriji meta jinħlew?

S2.1.2	Kapaċi nsib tagħrif dwar il-ġugarelli ta' dari u nqabbilhom ma' dawk tal-lum.	<p>Din il-ħila nistgħu niżviluppawha minn diversi aspetti. Dawn huma biss suġġerimenti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. riċerka: inħajru lill-istudenti jitkellmu man-nanniet tagħhom dwar il-ġugarelli li kien jilagħbu bihom meta huma (in-nanniet) kienu għadhom żgħar. Xi mistoqsijiet interessanti li nistgħu nistaqsuhom huma: <ol style="list-style-type: none"> (a) Hemm xi ġugarelli li kontu tilagħbu bihom intom, u għadhom jilagħbu bihom it-tfal illum ukoll? (b) Is-subien u l-bniet kienu jilagħbu bl-istess ġugarelli? (c) Meta kontu taqilgħu ġugarelli bħala rigal? (d) Il-ġugarelli kienoujiswew ħafna flus? (e) Kontu tagħmlu xi ġugarell intom stess minflok tixtruh? (f) Liema kienu l-ġugarelli favoriti tagħkom? (g) Xi mistoqsijiet oħra ... 2. Xi ġugarelli bħall-pupi u l-blalen kienu u baqgħu poplari: nisimgħu u nitgħallmu l-għanja IL-PUPA TIEGħI – http://youtu.be/xS50ASr67xg; inħallu lit-tfal jirrakkuntaw għaliex bosta tfal, iħobbu jilagħbu bil-pupi. Dan il-ġugarell, il-pupa, kien u għadu popolari ma' ħafna tfal. Fir-riċerka li għamilna man-nanniet, il-pupi ssemmew? 3. Gugarelli li ma jqumux flus: nifħmu kif meta n-nanniet tagħna kienu għadhom żgħar, ma kienx hawn flus fl-idejn daqs illum. It-tfal iħobbuh ħafna l-logħob, allura ma naħsbux li n-nanniet tagħna ma kinux iħobbu l-logħob ukoll. Allura, jekk flus ma jkollokx, u tkun tixtieq tilgħab, x'taħseb li tagħmel? Inħallu lit-tfal jgħidulna kieku huma x'kienu jagħmlu. 4. Il-ġugarelli ta' dari: naraw il-filmat: http://youtu.be/9exZ3onRNr8 - dan jurina ġugarelli li kienu komuni ħafna madwar 50 sena ilu. Ninnutaw kif il-ġugarelli ta' 50 sena ilu, żgur li t-tfal tal-lum jieħdu pjaċir bihom ukoll. Niddiskutu. 5. Gugarell li kien popolari imma llum m'għadux: Iż-ŻUGRAGA – dan kien ġugarell kien popolari ħafna mat-tfal. M'għandux bżonn batteriji biex jaħdem. Nispiegaw lit-tfal kif kienet taħdem iż-żugraga. Naraw video dwar wieħed espert li kapaċi jħaddem żugraga speċjali. Ninnutaw il-kapaċità ta' dan l-artist: http://youtu.be/pBNkzrJzxHM. Nisimgħu u nitgħallmu l-għanja: Iż-ŻUGRAGA – http://youtu.be/Zv78ER5U2rw 6. Kif nindunaw jekk ġugarell kienx ježisti fil-passat? Il-batteriji ma kinux ježisti fl-antik, allura nifħmu li kull ġugarell li jaħdem bil-batteriji, huwa pjuttost modern. Tajjeb li nkunu konxji li xi tipi ta' ġugarelli, bħal dawk li
--------	---	--

		<p>jaħdmu bil-batteriji, ma kinux jeżistu fl-imġħoddi. Nifhmu għala kien hemm dawk it-tip ta' ġugarelli fl-imġħoddi u kif dawn tbiddlu llum; inkunu konxji bit-tibdil li ġab miegħu ż-żmien.</p> <p>Illum ħafna iżjed ġenituri għandhom il-flus biex jixtru ġugarelli li jiswew ħafna flus lit-tfal tagħhom. Bil-progress li sar il-ġugarelli nfushom saru iżjed raffinati. Tajjeb nifhmu li t-tip ta' ġugarelli li t-tfal kellhom fil-passat qeqħdin jinbidlu minħabba l-progress li sar. Nifhmu wkoll kif l-invenzjonijiet tad-dawl u l-batteriji kellhom effett kbir fuq it-tip ta' ġugarelli li saru popolari mat-tfal. Invenzjonijiet ġodda, bħall-komputer, wasslu wkoll biex il-logħob fuq il-komputer isir iżjed popolari mill-ġugarelli sempliċi.</p>
S2.1.3	Kapaċi nfitteż u nqabbel tagħrif dwar il-logħob barra, dari u llum.	<p>Permezz ta' intervisti ma' persuni anzjani u sorsi viżwali bħal ritratti u <i>videos</i> antiki, nifhmu kemm l-ambjent kien ferm differenti minn dak tal-lum. Xi punti li nistgħu naħdmu fuqhom:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ it-toroq ta' dari kien ħafna iktar kwieti u ħielsa minn kull periklu li sar iġib miegħu t-traffiku tal-lum ▪ ma kienx hawn kompjuters u t-televizjoni kien għadu rari, jeżisti biss f'xi każin ▪ ma kienx hawn <i>playgrounds</i> u spazji oħra bħall-<i>grounds</i> tal-futbol, allura t-tfal kienu jilagħbu f'kull spazju li jsibu, eż. toroq, pjazez, sqaqien ▪ it-tfal kienu jivvintaw il-logħob, eż. iċ-ċirku, blalen taċ-ċarruta, karrettuni żgħar, eċċ. ▪ illum l-ispażji ta' barra huma ferm iktar organizzati; fit-toroq żgur ma tistax tilgħab, imma għandna <i>playgrounds</i> bil-bandli, <i>grounds</i> tal-futbol, <i>tennis-courts</i>, <i>grounds</i> tal-basketball, eċċ. ▪ ħafna tfal illum jinkitbu u jattendu sessjonijiet ta' logħob organizzat, eż. <i>nursery</i> tal-futbol ▪ saru popolari ħafna specjalment mal-kbar, il-<i>gymns</i>
S2.1.4	Kapaċi niskopri mill-ġdid kif jintlagħbu żewġ logħbiet tradizzjonali Maltin.	<p>Peress li fl-antik, ħafna familji ma kellhomx biżżejjed flus biex jixtru ġugarelli għal uliedhom, it-tfal kienu jsibu mod kif jilagħbu flimkien mingħajr ma jkollhom bżonn ġugarelli. Għalhekk kienu jivvintaw xi logħbiet b'affarijiet li jsibu u ma jiswewx flus. Kienu jilagħbu fi grupp, fit-triq (għax ma kienx hemm traffiku). Se nsemmu xi logħob tradizzjonali biex minnu l-ġħalliem jagħżel tnejn u nippruvaw nerġgħu nħajru lit-tfal biex jilagħbuhom. Hekk inkunu qeqħdin inżommu tradizzjonijiet ħajjin. Ninnutaw li l-logħob tradizzjonali huwa logħob sempliċi u biex nilagħbu ma nonfqux flus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naraw dan il-filmat: http://youtu.be/yIbluLwul8w (4 minuti) - jissemmew diversi logħbiet tradizzjonali • Logħob tradizzjonali: (naraw video: http://youtu.be/VrTjZIRSIHI) iċ-ċirku, il-passju, il-logħba tal-boċċi, iż-żibeg,

		<p>Ara Ĝejja I-Mewt Għalik, ix-xixu, ġbid tal-ħabel (<i>tug-of-war</i>), II-Qattus u I-Ġurdien.</p> <ul style="list-style-type: none"> Naħsbu f'xi logħob antik li għadna nilagħbu f'dan iż-żmien eż- noli, ħarba (<i>catch</i>), tellieqa eċċ.
S2.1.5	Kapaċi nagħraf d-differenza bejn il-ġugarelli u l-logħob.	<p>X'inhi d-differenza bejn ĠUGARELL u LOGĦBA?</p> <p>Meta nilagħbu b'karozza tal-logħob, ngħidu li nkunu qiegħdin nilagħbu b'ġugarell.</p> <p>Meta nilagħbu l-futbol, jew intellqu bir-roti, inkunu qiegħdin nilagħbu l-logħob.</p> <p>X'differenza hemm? Inħallu lit-tfal jaslu għall-konklużjonijiet tagħhom huma. Xi ideat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Il-ġugarelli tajbin biex nilagħbu bihom meta jkun il-maltemp ujkollna noqogħdu ġewwa. Il-logħob sabiħ nilagħbu għall-arja barra, go xi ġnien sabiħ. Hemm logħob ta' ġewwa, eż- <i>table-soccer</i>, ludo, chess, u logħob ta' barra bħaċ-ċikliżmu. Illum daħħal ħafna logħob bil-komputer; irridu noqogħdu attenti li dan ma jagħmilniex għażżeen <p>RIŻORSI OHRAJN:</p> <p>Filmati:</p> <p>Let's Play - Kids Songs - Kids English: https://youtu.be/MErloFjR_U0</p> <p>Let's Play in The Park! - Park Songs & Nursery Rhymes for Children: https://youtu.be/9u-RirUw5sc</p> <p>Let's play together! - Children play along song: https://youtu.be/6MBdTi3tYsk</p>